

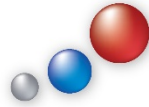


ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА
ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

КВАЛИТЕТ РАДА ПРЕДШКОЛСКИХ УСТАНОВА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

РЕЗУЛТАТИ СПОЉАШЊЕГ ВРЕДНОВАЊА ПРЕДШКОЛСКИХ УСТАНОВА
У ПРВОМ ЦИКЛУСУ ВРЕДНОВАЊА (2014–2018. ГОДИНЕ)





ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА
ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

**КВАЛИТЕТ РАДА ПРЕДШКОЛСКИХ УСТАНОВА У
РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ**

**РЕЗУЛТАТИ СПОЉАШЊЕГ ВРЕДНОВАЊА
ПРЕДШКОЛСКИХ УСТАНОВА У ПРВОМ ЦИКЛУСУ
ВРЕДНОВАЊА (2014–2018. ГОДИНЕ)**

Март, 2020

Квалитет рада предшколских установа у Републици Србији

**Резултати спољашњег вредновања предшколских установа у првом циклусу вредновања
(2014–2018. године)**

Издавач

Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања

За издавача

Др Бранислав Ранђеловић, в.д. директора

Аутори извештаја

Јелена Петровић

Јелена Недељковић

Наташа Јокић

Лектура

Тања Трбојевић

Дизајн корица

Мирослав Јовановић

Садржај

	стр.
Увод	2
Концепт и методологија спољашњег вредновања	3
Спољашње вредновање квалитета рада предшколских установа.....	5
Закључна разматрања	21
<i>Прилог 1</i>	22

Увод

Спољашње вредновање квалитета рада установа регулисано је чланом 49. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18, 10/19) и заједно са самовредновањем рада установа део је система за осигурање квалитета образовања и васпитања.

У складу са наведеним законом, доношењем потребних подзаконских аката, министар је ближе уредио питања која се односе на: органе и тела установе, поступке праћења остваривања програма образовања и васпитања и других облика образовно-васпитног рада, основе и мерила за самовредновање и вредновање, садржину и начин објављивања резултата самовредновања и вредновања квалитета рада установе.

Спољашње вредновање квалитета рада установа остварују просветни саветници из Министарства, а по потреби и представници Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања. Екстерни евалуатори су савладали обавезан програм обуке и користе јединствен пакет инструмената. Тиме се осигурава уједначеност и квалитет процеса и продуката, као и објективност и поузданост оцене којом се процењује квалитет рада установе. Осим тога, наведеним прописима прецизирају се и захтеви у погледу комуникације са установама и роковима, чиме се осигурава транспарентност поступка и јавност рада спољашњих евалуатора.

Оквир за спољашње вредновање развијан је у периоду 2009–2010. године кроз широку стручну расправу, а квалитет стандарда, индикатора и процедура провераван је кроз више пилот примена током 2011. године. Након тога, Национални просветни савет усвојио је стандарде квалитета рада школа, а 2012. године и стандарде квалитета рада предшколских установа.

У овом извештају приказани су резултати спољашњег вредновања квалитета рада предшколских установа за период од 2014. до 2018. године, на основу података из електронске базе коју администрира Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања.

Током поменутог четворогодишњег периода (2014–2018. године) вредновање се обављало у складу са следећим подзаконским актима:

1. Правилник о стандардима квалитета рада образовно-васпитне установе¹ („Службени гласник РС”, бр. 7/2011 и бр. 68/2012);
2. Правилник о вредновању квалитета рада установе („Службени гласник РС”, бр. 9/2012) и
3. Правилник о испиту и стручном усавршавању просветних саветника („Службени гласник РС”, бр. 78/2013 и 86/2013).

¹ Стандарди и показатељи квалитета рада школа и предшколских установа приказани су у Прилогу 1.

Спољашње вредновање квалитета рада установа започето је у мају 2012. године, када је вреднован рад изабраних основних и средњих школа у једном броју школских управа. Почевши од школске 2012/2013. године, на основу новог решења министра, школске управе планирају узорак установа у којима ће спровести поступак спољашњег вредновања руководећи се бројем, величином и типом установа на територији коју обухватају, као и бројем тимова и обучених просветних саветника. Стандарди квалитета предшколских установа усвојени су након стандарда квалитета рада школа, па се са вредновањем предшколских установа кренуло током школске 2013/2014. године. Због малог обухвата установа током прве године вредновања, резултати су први пут приказани наредне године у Извештају о спољашњем вредновању квалитета рада школа и предшколских установа за школску 2014/2015. годину.

У складу са подзаконским актима, резултати вредновања приказују се на годишњем нивоу, а на крају првог циклуса вредновања, након четири године спровођења у предшколским установама, припремљен је свеобухватан приказ резултата у овом извештају. Извештаји за претходне године вредновања доступни су на сајту Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања (www.ceo.gov.rs) у секцији која се односи на вредновање квалитета рада установа.

Концепт и методологија спољашњег вредновања

Оквир квалитета рада предшколских установа односи се на укупно седам области: Предшколски програм, годишњи план и развојни план (четири стандарда), Васпитно-образовни рад (шест стандарда), Дечји развој и напредовање (три стандарда), Подршка деци и породици (три стандарда), Етос (пет стандарда), Организација рада и руковођење (четири стандарда) и Ресурси (четири стандарда). Исто је као и за нивое основне и средње школе, с тим што су називи области прилагођени специфичностима овог нивоа образовања, о чему се водило рачуна и при развоју стандарда и показатеља. Укупан квалитет рада предшколских установа изражен је кроз 29 стандарда, а ниво њихове остварености, на скали од 1 до 4, процењује се на основу 137 показатеља.

У Оквиру за спољашње вредновање одређене су четири категорије стандарда:

- кључни стандарди који су унапред одређени за све установе;
- додатни стандарди који су унапред одређени за све установе;
- изабрани стандарди (пет) који се одређују у поступку припреме тима за евалуацију;
- преостали стандарди (они који нису у прве три групе стандарда).

Прва група представља стандарде у којима се могу препознати кључни приоритети развоја установе у односу на прописе и стратешка документа која се односе на систем образовања (због чега су названи кључним). Друга група стандарда обухвата стандарде који се односе на образовни и васпитни рад установе у ужем смислу

(активности, учење и развој деце). До треће групе стандарда долази се утврђивањем специфичности установе у односу на њене претходне резултате, актуелно ангажовање или планове развоја. То значи да тим евалуатора утврђује групу од пет стандарда које процењују као посебно важне за конкретну школу. У четвртој групи стандарда је оних 10 стандарда који нису у претходне три групе. Све четири групе стандарда важне су за извођење оцене за општи квалитет рада установе.

У поступку спољашњег вредновања, на основу усаглашене процене тима, утврђује се ниво остварености за сваки појединачни стандард, при чему нивои 1 и 2 означавају неостварен стандард, а нивои 3 и 4 означавају остварен стандард. У процени нивоа остварености, тим евалуатора врши триангулацију налаза до којих долазе опсервацијом потребног броја активности, анализом предшколске документације, интервјуисањем кључних актера у установи и посматрањем других активности током боравка у установи.

Општи квалитет рада установе може бити оцењен са 1, 2, 3 или 4, при чему је 4 највиша оцена. Оцене се изводе на основу два критеријума. Први критеријум је проценат остварених стандарда који су кључни за вредновање (кључни и изабрани), а други критеријум је укупан проценат остварених стандарда у односу на све стандарде.

Оценом 4 оцењује се установа која остварује више од 75% свих стандарда, укључујући 100% стандарда који су кључни за вредновање.

Оценом 3 оцењује се установа која остварује више од 50% свих стандарда, укључујући 75% стандарда који су кључни за вредновање.

Оценом 2 оцењује се установа која остварује више од 30% свих стандарда, укључујући 50% стандарда који су кључни за вредновање.

Оценом 1 оцењује се установа која не остварује минимум од 30% свих стандарда, укључујући 50% стандарда који су кључни за вредновање.

Након обављеног вредновања, тим евалуатора припрема извештај о спољашњем вредновању предшколске установе. Тај извештај садржи квантитативни део (оцену општег квалитета рада установе и процену остварености нивоа сваког стандарда), као и наративни део (опис утврђеног чињеничног стања по областима). Установа има право приговора на поступак спољашњег вредновања, али не и на оцену. У периоду до наредног спољашњег вредновања предшколска установа остварује акциони план за унапређивање, који се заснива на резултатима претходног спољашњег вредновања.

Планирано је да свака установа буде вреднована у првом циклусу примене оквира.

Спољашње вредновање квалитета рада предшколских установа

1. Обухват предшколских установа спољашњим вредновањем

У 16 школских управа² за цео циклус вредновања процењен је рад укупно 150 предшколских установа.

Табела 1. Број вреднованих предшколских установа

Школска управа	Број предшколских установа
Београд	11
Ваљево	14
Зајечар	8
Зрењанин	15
Јагодина	6
Косовска Митровица и Ранилуг	2
Крагујевац	7
Краљево	5
Крушевац	6
Лесковац	13
Ниш	15
Нови Сад	15
Пожаревац	11
Сомбор	7
Ужице	10
Чачак	5
Укупно	150

Према подацима приказаним у Табели 1, може се видети да су тимови евалуатора на нивоу школских управа вредновали најмање две, а највише 15 установа.

² У анализи резултата Школска управа Косовска Митровица и Школска управа Ранилуг посматране су као једна организациона јединица.

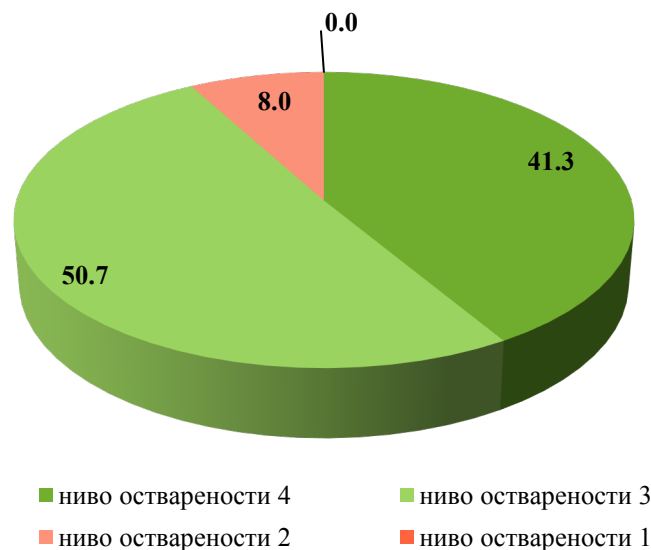
2. Резултати спољашњег вредновања рада предшколских установа

2.1. Оцена општег квалитета рада предшколских установа

У односу на критеријуме квалитета који предвиђају четворостепену скалу за оцењивање (најмања оцена је 1, а највећа 4), **просечна оцена општег квалитета рада предшколских установа износи 3,3**.

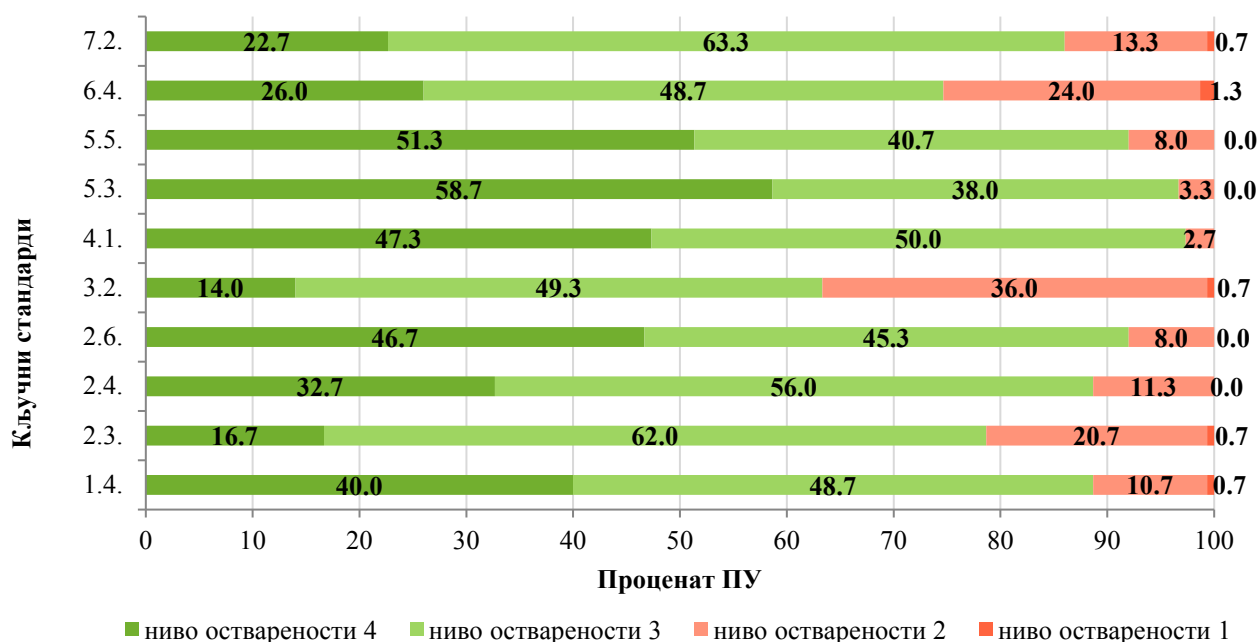
На Графикону 1 представљена је дистрибуција опште оцене. Може се уочити да се 92% установа сврстава у категорију оних у којима се добро ради, при чему је половина установа добила оцелу 3, уз нешто мањи проценат оцелу 4 (41,3%). Ниједна установа није добила најнижу оцелу, а оцелу 2 добија само 8% установа. Према приказаној расподели оцелу, као и према просечној оцелу, може се закључити да у предшколским установама преовлађује квалитетан рад.

Графикон 1. Дистрибуција оцелу општег квалитета



Када су у питању приоритети развоја предшколских установа, изражени кроз групу кључних стандарда који су заједнички за све установе, утврђено је да је просечна оцелу десет **кључних стандарда** незнатно нижа од просечне оцелу општег квалитета рада и износи **3,2**. Ради јаснијег увида, на Графикону 2 приказана је дистрибуција нивоа остварености кључних стандарда.

Графикон 2. Дистрибуција нивоа остварености кључних стандарда



Увидом у претходни графикон, може се уочити да је у групи кључних стандарда заступљено свих седам области квалитета и да је највише стандарда у области Васпитно-образовни рад и Етос, што је у складу са постављеним приоритетима развоја образовања на нивоу система (аналогно приоритетима на нивоу основне и средње школе). Стандард 4.1 – Предшколска установа је сигурна и безбедна средина, остварен је у скоро свим вреднованим вртићима. Такође, евалуација је показала да више од 90% установа успешно ради на промовисању квалитетног васпитно-образовног рада (5.3), тимском стварању оптималних услова за адаптацију деце (2.6), као и развијању сарадње на свим нивоима (5.5). У целини гледано, седам од десет кључних стандарда остварују се у најмање 80% установа. Најлошије процене се односе на стандард који се тиче праћења напредовања деце (3.2), који није остварен у 36,7% установа, док стандарди 2.3 – План васпитно-образовног рада групе је основа за оптимално напредовање у учењу и развоју детета и 6.4 – У установи функционише систем за праћење и вредновање квалитета рада нису остварени у свакој петој, односно четвртој установи.

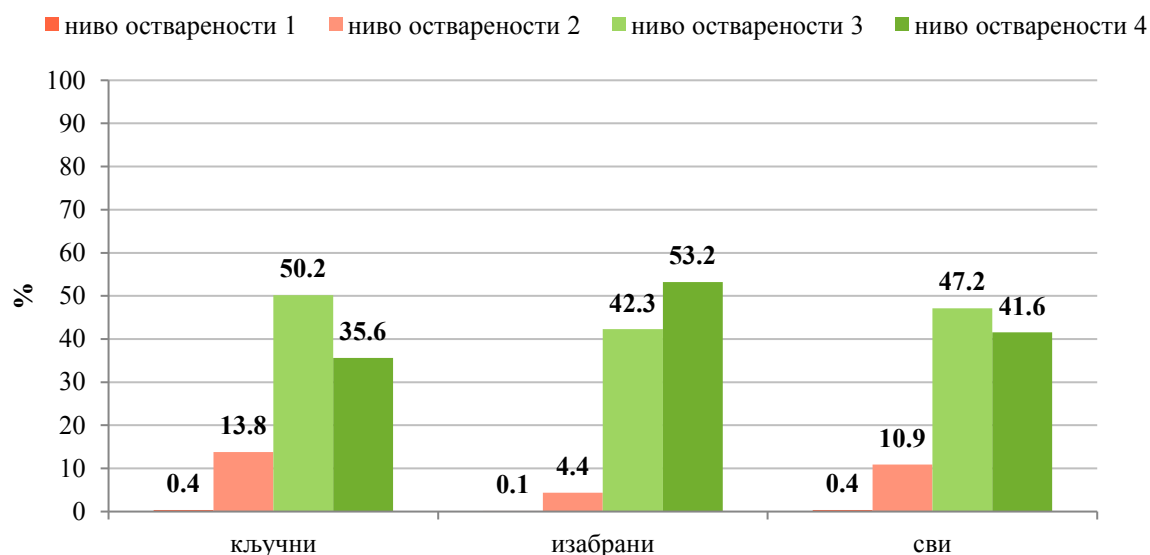
Расподела највиших оцена (ниво остварености 4) показује да на пет од десет стандарда има више од 40% вреднованих предшколских установа које добијају највишу оцену. Најнижа оцена (1) појављује се на половини кључних стандарда у занемарљивом проценту установа.

Просечна оцена **изабраних стандарда** износи **3,5**. Дакле, предшколске установе на стандардима који представљају њихову специфичност у смислу актуелног ангажовања, претходних резултата или планова развоја, добијају нешто више оцене него када је реч о кључним стандардима.

Тимови евалуатора су за изабране стандарде најчешће бирали стандард 4.2 – Предшколска установа осигурава да потребе деце и породице буду задовољене, што је био случај у 78% вреднованих установа. У свакој другој установи, евалуатори су као изабрани вредновали стандард 2.1 – Физичка средина подстиче учење и развој деце. У око 40% вреднованих установа за изабране стандарде су бирали: 5.1 – У предшколској установи поштују се права детета и одраслих и негује клима поверења, 1.3 – Све интересне групе учествују у осмишљавању и реализацији програма и планова и 2.2 – Социјална средина подстиче учење и развој деце.

Јаснији увид у **дистрибуцију нивоа остварености кључних, изабраних и свих стандарда** пружа Графикон 3. Сличнију расподелу имају кључни и сви стандарди – нешто око 10% оцена 2, око 50% оцена 3 и преко 35% оцена 4. Код изабраних стандарда је расподела нешто другачија, у смислу да половина вртића има на овим стандардима оцену 4, а нешто мање од половине установа оцену 3³.

Графикон 3. Дистрибуција нивоа остварености кључних, изабраних и свих стандарда



³ За утврђивање значајности разлика између резултата процене за три групе стандарда није спроведен χ^2 тест због малог броја заступљености оцена у групама стандарда.

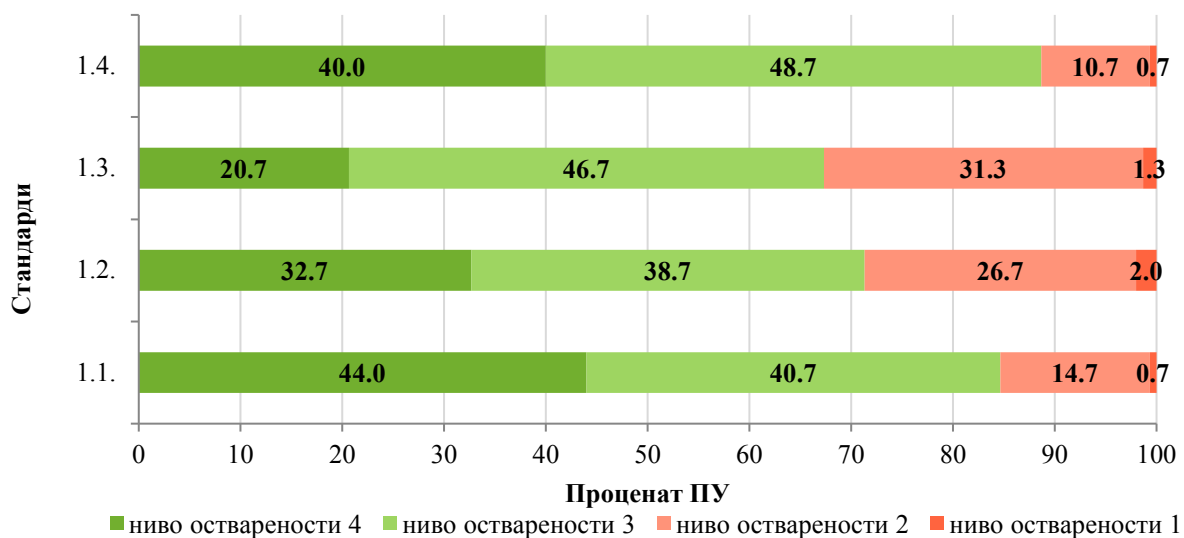
2.2. Резултати вредновања појединачних области квалитета

Наредне анализе се односе на оствареност стандарда у оквиру сваке области квалитета рада предшколских установа. Најпре су за сваку област квалитета дате основне информације о аспектима вредновања (шта је предмет евалуације), а резултати су приказани графички на следећи начин: са две нијансе зелене боје означен је укупан проценат предшколских установа које су оствариле одговарајући стандард (ниво остварености 3 и 4), а са две нијансе црвене боје означен је укупан проценат оних које нису оствариле стандард (ниво остварености 1 и 2). Осим тога, графикон омогућава и добијање прецизније слике о расподели нивоа остварености од 1 до 4. Сваки ниво остварености приказан је посебном бојом (према легенди испод графикона).

Област квалитета – Предшколски програм, годишњи план и развојни план

Према називу области може се закључити да су предмет вредновања кључна програмска документа предшколске установе. Осим садржаја ових докумената, посебна пажња обраћа се на њихову функционалност и усмереност на развој, али и партиципативност свих интересних група, како у изради, тако и у имплементацији планираног. Додатни квалитет докумената представља јасна усмереност планираних активности на пружање подршке деци и њиховим породицама.

Графикон 4. Област 1: Предшколски програм, годишњи план и развојни план – оствареност стандарда



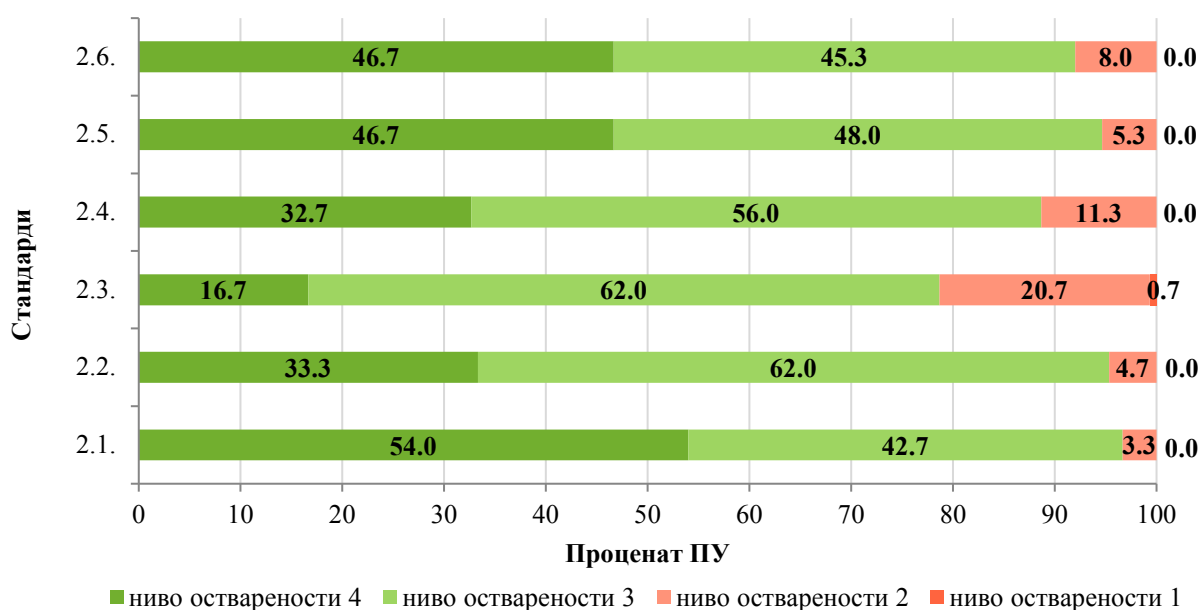
Према расподели приказаној на Графикону 4, може се закључити да око 70% вреднованих установа остварује ове стандарде. Евалуатори највише примедба имају на квалитет рада вртића који се односи на учествовање свих интересних група у осмишљавању и реализацији планова и програма (1.3) и на усклађеност докумената (1.2). У питању су стандарди који нису остварени у трећини, односно у четвртини

установа. Када је у питању квалитет кључних докумената и њихов садржај (1.1. и 1.4), преко 85% установа остварује стандарде. Највише вреднованих установа (44%) добило је највишу оцену за стандард 1.1 – Документа установе пружају основ за оптималан развој предшколске установе, док код осталих стандарда преовлађује ниво остварености 3. На стандардима из области Предшколски програм, годишњи план и развојни план најнижих оцена је било у малом проценту, између 0,7 и 2%.

Област квалитета – Васпитно-образовни рад

У овој области квалитета предмет вредновања су кључни аспекти васпитно-образовног рада сагледани, пре свега, кроз непосредан рад васпитача у васпитној групи. Процењују се квалитет физичке и социјалне средине, квалитет реализације планираног у односу на постављене циљеве и потребе ученика, вештине добре организације рада и квалитет подршке детету у адаптацији.

Графикон 5. Област 2: Васпитно-образовни рад – оствареност стандарда



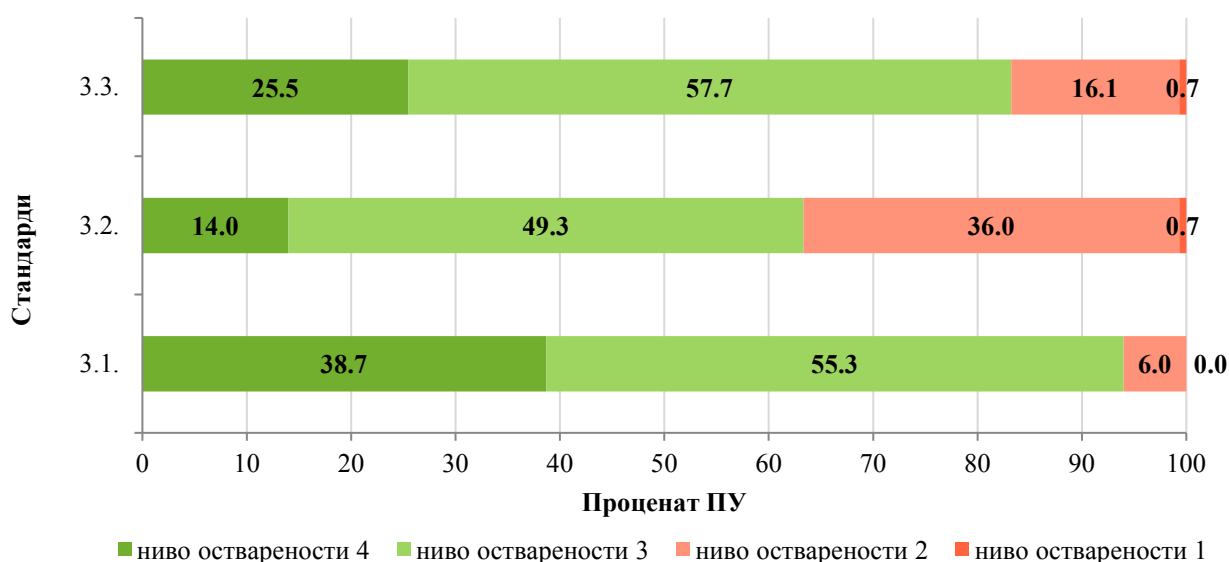
На Графикону 5 може се уочити да на пет од шест стандарда из ове области квалитета скоро да нема најнижих оцена (1). Према расподели оцена 3 и 4 може се закључити да је у готово свим установама остварен стандард 2.1 – Физичка средина подстиче учење и развој деце, док је у више од 50% вртића тај стандард остварен на највишем нивоу. Стандарди који се односе на социјалну средину која је подстицајна за учење и развој деце (2.2), ритам живљења прилагођен потребама деце (2.5) и тимско остваривање услова за адаптацију деце (2.6) остварени су у преко 90% вртића. Стандард 2.4 – Игре и активности одговарају потребама и интересовању деце остварен је у готово 90% случајева, док је стандард 2.3 – План васпитно-образовног рада групе је

основа за оптимално напредовање у учењу и развоју детета рада у васпитној групи остварен у око 80% установа (само 15% установа је добило највишу оцену). Дакле, потребно је радити на унапређивању програмирања, као и на прилагођавању активности потребама и интересовањима деце.

Област квалитета – Дечји развој и напредовање

Фокус у праћењу и вредновању ове области јесу деца, њихов начин функционисања и ангажовања у групи, утицај васпитно-образовног рада на дечји развој и квалитет праћења напредовања деце.

Графикон 6. Област 3: Дечји развој и напредовање – оствареност стандарда

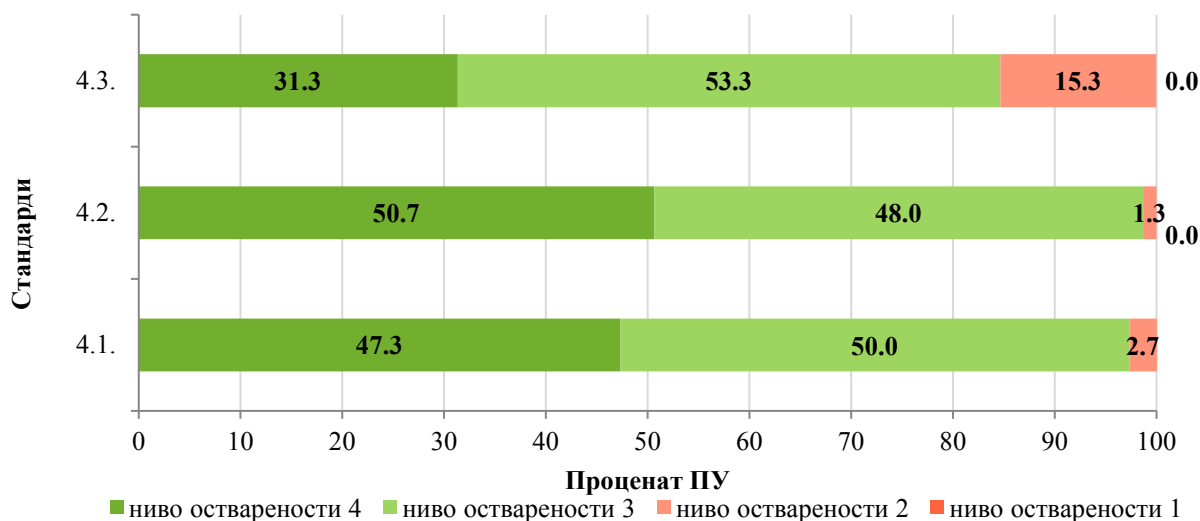


На Графикону 6 може се уочити да је стандард 3.1 – Деца су мотивисана и активно укључена у игре и активности остварен у готово 95% установа, док је стандард 3.3 – Деца остварују напредак у развоју и учењу остварен у око 85% установа. Најмање остварен стандард из ове области је 3.2 – Праћење напредовања деце у развоју и учењу у основи је процеса васпитно-образовног рада, будући да није остварен у 36,7% вртића. У односу на нивое остварености стандарда, уочава се да је у 38,7% установа стандард 3.1. остварен на највишем нивоу, док је то случај са сваком четвртом установом на стандарду 3.3. и 14% установа на стандарду 3.2. У овој области квалитета најнижих оцена је било изузетно мало (0,7%).

Област квалитета – Подршка деци и породици

Подршка се вреднује у односу на то да ли је систематска, колико се води рачуна о индивидуалним потребама деце и да ли је у функцији укупног безбедног развоја сваког детета. О квалитету ове области доноси се суд након што се сагледа систем подршке на нивоу установе, али и квалитет подршке коју васпитачи пружају у васпитној групи.

Графикон 7. Област 4: Подршка деци и породици – оствареност стандарда

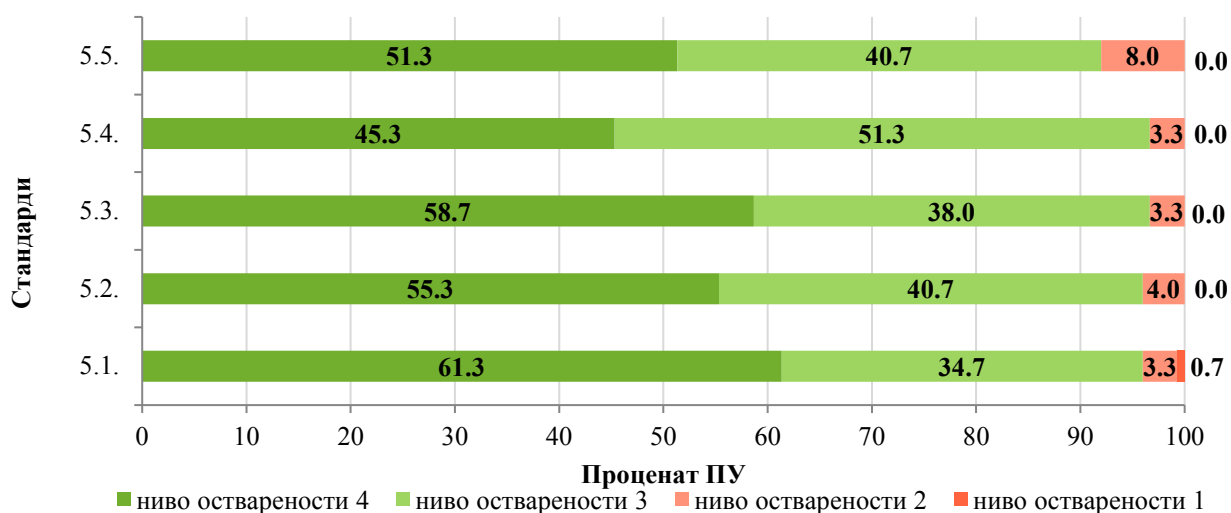


На Графикону 7 може се уочити да су стандарди 4.1 – Предшколска установа је сигурна и безбедна средина и 4.2 – Предшколска установа осигурава да потребе деце и породице буду задовољене остварени у скоро свим вртићима. Стандард 4.3 – Установа подржава учење и развој детета кроз пружање подршке породици – такође је остварен у високом проценту вреднованих установа (око 85%). У односу на четири нивоа остварености, уочава се да половина предшколских установа у потпуности остварује стандарде 4.1. и 4.2, док је то случај са трећином вртића на стандарду 4.3. Ниједан вртић на стандардима из области Подршка деци и породици није процењен најнижом оценом.

Област квалитета – Етос

Стандарди у овој области квалитета описују укупну климу и односе који се успостављају на више нивоа (руководство – запослени, запослени – деца, запослени – родитељи). Вреднује се степен демократизације односа, промовисање квалитетног рада и резултата, развој инклузивне и антидискриминативне културе и степен и квалитет сарадње. Будући да је пажња доминантно усмерена на имплицитне доказе квалитета, вредновање ове области представља веома сложен задатак за евалуаторе.

Графикон 8. Области 5: Етос – оствареност стандарда

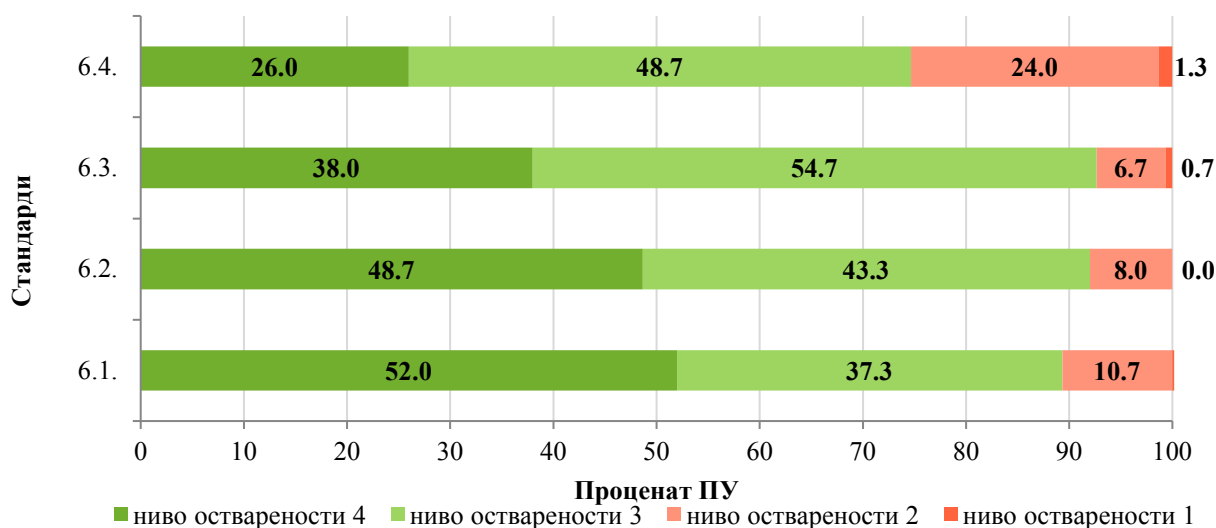


На Графикону 8 може се уочити да су у преко 90% вреднованих предшколских установа остварени стандарди из области Етос. Може се закључити да вредноване вртиће одликује поштовање права деце и одраслих, подржавање и промоција квалитетног васпитно-образовног рада, неговање климе припадности, развијена сарадња и пријатност амбијента. У овој области квалитета преовлађују највиши нивои остварености стандарда, тако да је око половине вреднованих вртића стандарде остварило у потпуности. У целини гледано, унапређивање је потребно у домену развоја климе сарадње на свим нивоима, али се то односи на незнатан број установа међу вреднованим.

Област квалитета – Организација рада и руковођење

Укупно четири стандарда у овој области односе се на вредновање рада директора кроз планирање, организацију, руковођење, контролу и јасно објашњену лидерску улогу директора. Осим тога, овим стандардима процењује се степен развијености и функционисање система за праћење и вредновање квалитета рада у предшколској установи.

Графикон 9. Област 6: Организација рада школе и руковођење – оствареност стандарда

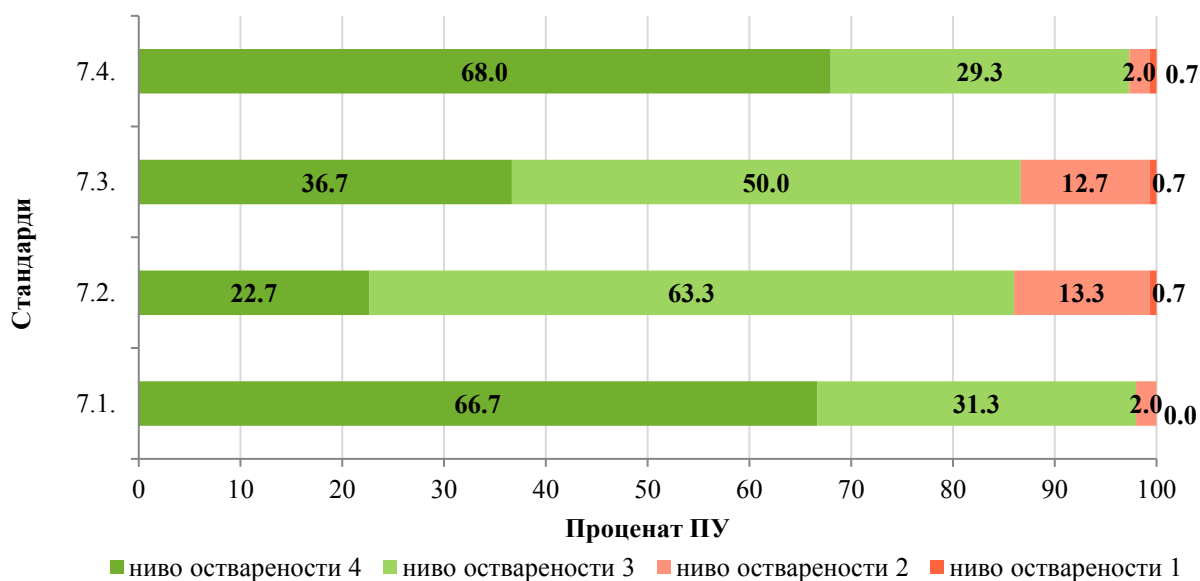


Графикон 9 показује да су у више од 90% вртића остварени стандарди 6.3 – Лидерско деловање директора доприноси развоју установе и 6.2 – Руковођење је у функцији унапређивања рада. Стандард 6.4, који се тиче функционисања система за праћење и вредновање квалитета рада, није остварен у четвртини вреднованих установа. У 10% предшколских установа није остварен стандард 6.1, који се односи на ефикасну организацију рада у установи, иако на овом стандарду више од половине установа има ниво остварености 4. На осталим стандардима је између 26% и 48,7% установа заслужило највишу оцену.

Област квалитета – Ресурси

Вредновањем су обухваћене две кључне групе ресурса – материјално-технички и људски, са посебним нагласком на њихову функционалност у односу на циљеве и приоритете рада. Посебан нагласак је на континуираном професионалном развоју у односу на потребе запослених и на функционисању интерног система професионалне подршке. Иако се процењује квантитет и квалитет средстава и опреме, више пажње се посвећује анализи здравствено-хигијенских услова, функционалности дидактичких средстава и креативности запослених да их направе и ставе у пуну функцију.

Графикон 10. Област 7: Ресурси – оствареност стандарда



На Графикону 10 може се уочити да су стандарди 7.1 – Обезбеђени потребни људски ресурси и 7.4 – Функционално коришћење материјално-техничких ресурса остварени у готово свим вреднованим установама, уз преовлађујуће највише оцене (преко 65% оцена 4 на нивоу стандарда). Простор за унапређивање постоји на стандардима 7.2 – Професионални развој запослених и 7.3 – Постојање материјално-техничких ресурса, а посебно на стандарду који се односи на професионални развој, јер доминира оцена 3.

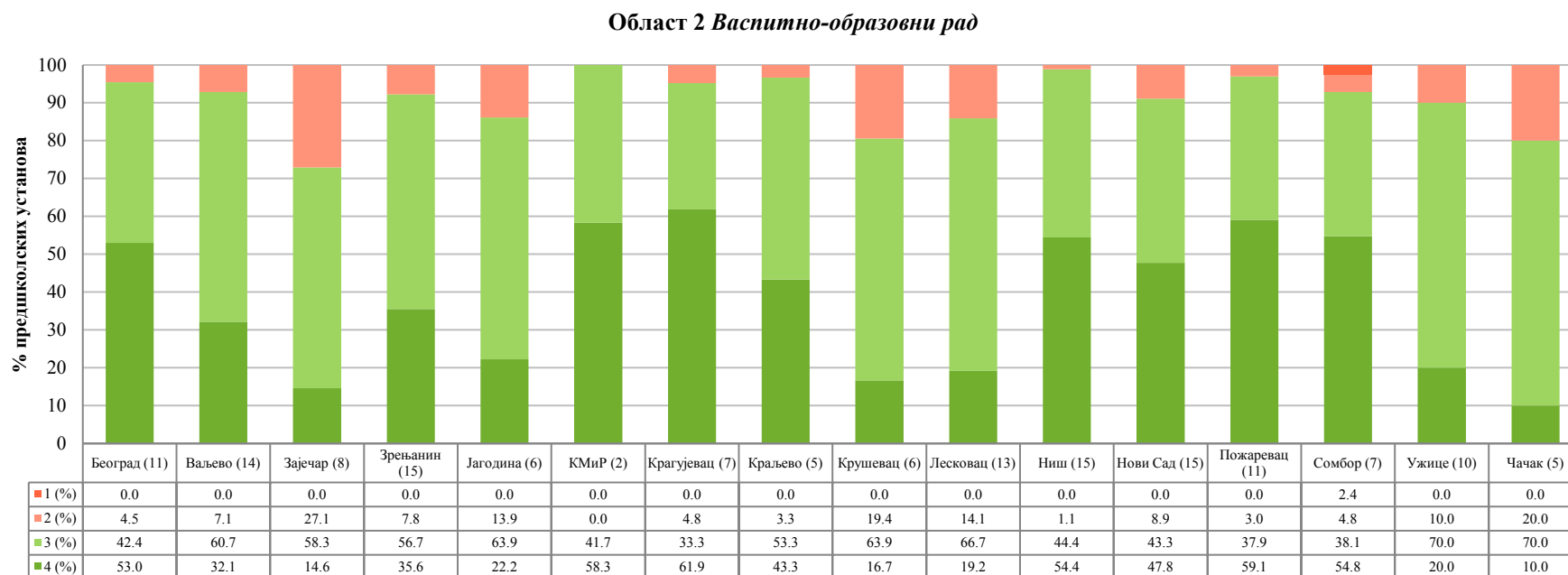
2.3. Резултати вредновања у областима квалитета Васпитно-образовни рад и Дечји развој и напредовање

Оквир за вредновање квалитета рада предшколских установа садржи, као и на нивоу основних и средњих школа, седам кључних области које су значајне за остваривање главних функција образовно-васпитних установа. Од предшколских установа се очекује да у свакој од ових области остваре одређене захтеве да би се могле назвати добрим. Међутим, области квалитета Васпитно-образовни рад и Дечји развој и напредовање имају приоритетно место будући да се кроз њих рефлектују кључне активности предшколских установа. Због тога се посебно издвајају резултати вредновања у наведеним областима.

За обе области су дати графички прикази процена спољашњих евалуатора за све вредноване установе. Процене квалитета приказане су за сваку школску управу да би се омогућила што прецизнија слика о актуелном стању, али и о потребама предшколских установа у одређеним деловима државе. При тумачењу резултата треба имати у виду укупан број установа на нивоу школске управе.

На Графикону 11 приказана је расподела процена спољашњих евалуатора за свих шест стандарда у области Васпитно-образовни рад, а на Графикону 12 за три стандарда у области Дечји развој и напредовање. Графички приказ даје могућност да се види како су распоређене процене у односу на четири нивоа остварености стандарда. Тако се за сваку школску управу може видети у ком проценту се сваки ниво остварености (од 1 до 4) појављивао у проценама спољашњих евалуатора.

Графикон 11. Расподела нивоа остварености свих стандарда у области Васпитно-образовни рад по школским управама

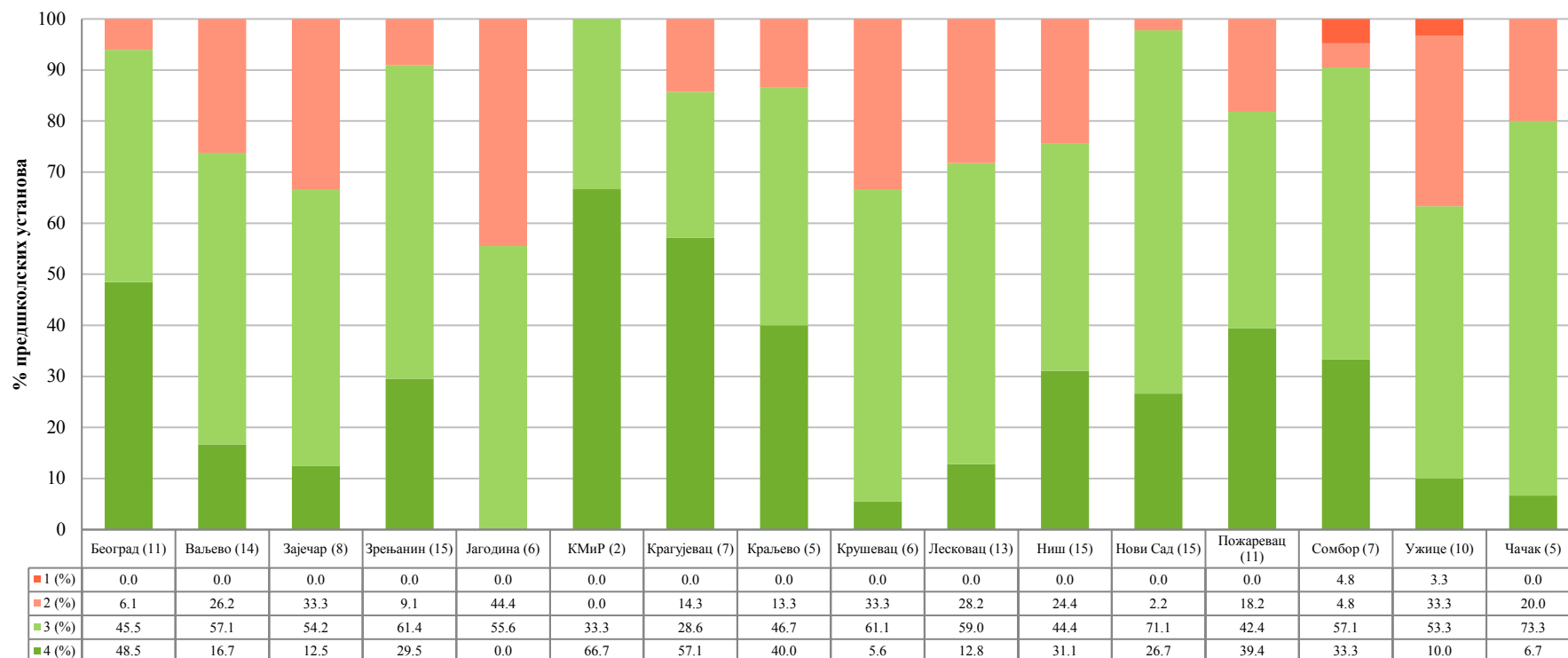


Напомена: У загради поред назива школске управе наведен је број вреднованих предшколских установа, ради бољег увида у резултате.

У 16 школских управа стандарди области Васпитно-образовни рад су остварени у 70% и више вреднованих предшколских установа. Уочава се да доминира оцена 3, док је у шест школских управа (Београд, Косовска Митровица и Ранилуг, Крагујевац, Ниш, Пожаревац и Сомбор) преовлађујућа оцена 4. Осим тога, само у Школској управи Сомбор у овој области квалитета је било установа које су добиле најнижу оцену за оствареност стандарда. Добијени подаци говоре и да је (у различитом степену) у 15 од 16 школских управа присутна оцена 2.

Графикон 12. Расподела нивоа остварености свих стандарда у области Дечји развој и напредовање по школским управама

Област 3 Дечји развој и напредовање



Напомена: У загради поред назива школске управе наведен је број вреднованих предшколских установа, ради бољег увида у резултате.

У 12 школских управа процењено је да већина (преко 70%) вреднованих предшколских установа остварује одговарајући квалитет у области Дечји развој и напредовање, али се оне разликују у погледу расподеле оцена 3 и 4. Углавном преовлађује оцена 3, док у школским управама Косовска Митровица и Ранилуг и Крагујевац преко половине оцена је 4. Осим тога, у две школске управе (Сомбор и Ужице) било је установа које нису у потпуности оствариле (1) стандарде из ове области, док је неостварених стандарда (2) било у скоро свим школским управама (изузев Косовске Митровице и Ранилуга) у веома различитом степену.

2.4. Сумарни резултати вредновања рада предшколских установа

Током првог циклуса примене Националног оквира за вредновање квалитета рада васпитно-образовних установа вредновано је 150 предшколских установа. За овај скуп установа утврђена је **просечна оцена општег квалитета 3,3** (најмања оцена је 1, а највећа 4). Преко 90% установа се сврстава у категорију оних у којима се добро ради, при чему је преко половине установа добило оцену 3, уз нешто мањи проценат оцена 4 (41,3%). Ниједна установа није оцењена најнижом оценом (1), а 8% је добило оцену 2.

Предшколске установе на десет кључних стандарда имају нижу просечну оцену (3,2) него на пет изабраних стандарда (3,5). То значи да евалуатори процењују да су предшколске установе успешније у аспектима рада које их чине препознатљивим у средини, него у аспектима рада који су на нивоу система одређени као приоритетни и који се односе на све установе у систему.

Иако високе просечне опште оцене говоре о томе да наше предшколске установе квалитетно раде, анализа процена на нивоу области, а још више на нивоу стандарда, указује на недостатке којима је потребно посветити пажњу у акционом планирању установа. Посматрано у односу на дистрибуцију процена о нивоу остварености стандарда, предшколске установе су најтеже остваривале стандарде у области Планирање и програмирање на нивоу установе и у области Дечји развој и напредовање.

У целини гледано, у области **квалитета главних програмских докумената** добијени подаци указују да су документи у функцији развоја установе и да њихов садржај обезбеђује подршку за потребе деце и њихових породица. Међутим, утврђено је да постоји потреба бољег међусобног усклађивања ових докумената у погледу циљева, приоритета и активности и већег укључивања свих интересних група у њихову израду.

Квалитет васпитно-образовног рада у предшколским установама процењиван је на основу опсервације активности васпитача и деце у групи. Према добијеним проценама, може се закључити да наши васпитачи имају одговарајућа стручна знања и вештине за васпитно-образовни рад, али да се очекује напредак у програмирању рада који ће омогућити оптимално напредовање у учењу и развоју деце. Према нивоима остварености стандарда, може се закључити да се од васпитача очекује и више интервенција у погледу прилагођавања активности које одговарају потребама и интересовањима деце.

Процене о доприносу рада васпитача и установе у целини **развоју и напредовању деце** говоре о томе да се у вреднованим вртићима води рачуна о мотивацији деце да се укључе у активности. Међутим, када је у питању праћење напредовања деце, утврђено је да нешто више од трећине установа то не ради у складу са захтевима формативног приступа, што је вероватно утицало и на процену евалуатора о утицају ових активности на напредак деце. Када не постоји формативно праћење, онда и интервенције васпитача у погледу избора или замене активности могу закаснити или бити неадекватне.

Процена **квалитета подршке деци и породици** показује да су деца у установама безбедна и да се води рачуна о њиховим различитим потребама и потребама породица, будући да им се пружа адекватна подршка. Већина вреднованих установа, у односу на ове аспекте рада, сматра се добрим установама, али треба имати у виду да у одређеном броју установа још увек постоји простор за побољшање система подршке учењу и развоју деце кроз пружање подршке породицама.

Квалитет **етоса** у вреднованим предшколским установама је на високом нивоу. О квалитету ове области говоре и доминантне највише оцене у свих пет стандарда. Изузетак чини мали број установа које нису оствариле захтеве изражене кроз стандарде који се односе на развијену сарадњу на свим нивоима. Међутим, квалитет етоса и даље треба да буде предмет самовредновања у вртићима, јер је то начин да се добију подаци који ће помоћи утврђивању специфичних циљева развоја и потреба кључних циљних група у овој области.

У домену **организације рада и руковођења**, вртићи највише мањкавости показују у функционисању интерних система за праћење и напредовање рада. Нешто мањи број установа бележи недостатке у погледу делотворног и ефикасног организовања рада. По показатељима из других области квалитета, имплицитно се може закључити да постоји праћење, али је извесно да се не спроводи систематски и да се недовољно користи за развој установе. С друге стране, вредноване установе се истичу у погледу лидерске вештине и утицаја који директори могу имати на развој установе.

Материјално-технички и људски **ресурси** предшколских установа, по проценама евалуатора, могу се посматрати као предност коју би требало више искористити. У највећем броју установа су обезбеђени потребни људски ресурси и постоји функционално коришћење материјално-техничких ресурса. Већина запослених разуме важност сталног стручног усавршавања, али има и оних који нису мотивисани да преиспитују своје компетенције и да планирају даље учење. Сматрамо да је овај налаз директно повезан са свим недостацима који су уочени у васпитно-образовном раду и његовим ефектима на дечји развој и напредовање.

Закључна разматрања

Након завршеног првог циклуса вредновања квалитета рада предшколских установа (2014–2018. године), припремљен је овај свеобухватан извештај који покрива цео поменути период. У извештају су приказане анализе резултата спољашњег вредновања рада 150 предшколских установа.

У односу на појединачне извештаје о квалитету рада предшколских установа за претходне четири школске године, у овом сумарном извештају нема неких видљивијих разлика у проценама установа. Наиме, просечна општа оцена квалитета рада предшколских установа износи 3,3. На нивоу група стандарда (кључни и изабрани), просечне оцене у посматраном периоду су уједначене и за кључне стандарде износе 3,2, а за изабране 3,5. То значи да у континуитету добијамо оцену да су предшколске установе успешније у аспектима рада који их чине препознатљивим у средини, него у аспектима рада који су на нивоу система одређени као приоритетни, као што су, на пример, индивидуализовани приступ и развој система праћења напредовања деце.

Општа слика квалитета одражава се и на процену квалитета појединачних области. Уочава се да установе нису довољно успешне у аспектима који се односе на индивидуализацију и прилагођавање рада и праћење напредовања, односно формативно процењивање. Такође, утврђено је да постоји потреба за бољим међусобним усклађивањем докумената у погледу циљева, приоритета и активности, као и већег укључивања интересних група у њихову израду. Најпозитивније су процењени клима и социјални односи сагледани кроз квалитет етоса. Стиче се утисак да вредноване предшколске установе одликује поштовање права деце и одраслих, подржавање и промоција квалитетног васпитно-образовног рада и пријатност амбијента.

Коначно, сви приказани и интерпретирани резултати спољашњег вредновања, који се односе на предшколске установе, могу бити употребљени као подаци на основу којих се планира развој. На нивоу система и на нивоу школских управа сагледане су предности и недостаци рада образовно-васпитних установа, што је полазиште у осмишљавању различитих видова подршке. На нивоу установа постоје квантитативни показатељи (нивои остварености појединачних стандарда) и квалитативне процене (наративни извештаји о процени рада установе) који су основа за акционо планирање у свих седам области квалитета или само у оним областима које захтевају интервенције у правцу позитивне промене.

В. Д. ДИРЕКТОРА

Др Бранислав Ранђеловић

ПРИЛОГ 1

Стандарди и показатељи квалитета рада ПРЕДШКОЛСКИХ УСТАНОВА

Област 1. ПРЕДШКОЛСКИ ПРОГРАМ, ГОДИШЊИ ПЛАН И РАЗВОЈНИ ПЛАН

1.1. Документи установе пружају основ за оптималан развој предшколске установе.

1.1.1. Документи установе сачињени су у складу са прописима.

1.1.2. У документима су видљиве специфичности и особености делатности предшколске установе.

1.1.3. У развојном плану постоје јасне мисија и визија које покрећу развој установе.

1.2. Документи установе међусобно су усклађени.

1.2.1. У Годишњем плану предшколске установе оперативно су разрађени структурни елементи предшколског програма.

1.2.2. У Годишњи план предшколске установе уграђени су елементи из Развојног плана предшколске установе.

1.2.3. У Годишњем плану предшколске установе наведени су приоритети за програмске целине Предшколског програма.

1.3. Све интересне групе (васпитачи, родитељи, локална заједница) учествују у осмишљавању и реализацији програма и планова.

1.3.1. Представници свих заинтересованих страна у заједници учествују у припремању докумената предшколске установе.

1.3.2. Припремање докумената заснива се на заједничкој квалитативној анализи остварености планираних активности и приоритета.

1.3.3. Представници свих заинтересованих група доприносе унапређивању квалитета планова и програма.

1.4. Садржај документа обезбеђује подршку за потребе деце и њихових породица.

1.4.1. У документима предшколске установе планиране су активности за пружање подршке деци и породици.

1.4.2. На основу испитаних потреба деце, родитеља и постојећих ресурса, нуде се посебни и специјализовани програми којима се повећава обухват деце.

1.4.3. У Годишњем плану предшколске установе наведене су одговорности, динамика и начин реализације Програма заштите деце од насиља, занемаривања и злостављања.

Област 2. ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНИ РАД

2.1. Физичка средина подстиче учење и развој деце.

2.1.1. Располовив простор вртића (унутрашњи и спољашњи) осмишљен је и користи се као средина за учење и развој.

2.1.2. Простор омогућава активности у малим групама, окупљање целе групе, као и самосталну активност детета.

2.1.3. Материјали (игровни, природни, реквизити...) уредно су сложени, комплетирани и употребљиви, доступни, класификовани и означени.

2.1.4. У мењању и обогаћивању средине за учење и развој учествују деца, родитељи и васпитачи.

2.1.5. Средина за учење (материјали, продукти, панои...) одражава актуелна дешавања и васпитно-образовне активности (пројекте, теме).

2.2. Социјална средина подстиче учење и развој деце.

2.2.1. У групи се негује позитивна атмосфера, спонтана и отворена за комуникацију.

2.2.2. Васпитач правовремено и примерено реагује на различита емоционална изражавања и специфичне реакције сваког детета.

2.2.3. Код деце се подстиче уважавање различитости.

2.2.4. У групи се поштују правила понашања о којима су се заједно договорили васпитачи и деца.

2.2.5. Стварају се прилике за интеракцију деце са децом различитих узраста и са одраслима.

2.2.6. Васпитач уважава предлоге и идеје деце у процесу планирања дневних активности.

2.3. План васпитно-образовног рада групе је основа за оптимално напредовање у учењу и развоју детета.

2.3.1. Циљеви и задаци су постављени у складу са подацима систематског посматрања, уоченим интересовањима, потребама деце и вредновању васпитно-образовног процеса.

2.3.2. Планирани задаци и активности уважавају различите стилове и форме учења детета.

2.3.3. Васпитач планира средину за учење водећи рачуна о различитим типовима активности и различитим изворима садржаја користећи ресурсе локалне заједнице.

2.3.4. Васпитач планира остваривање циљева васпитно-образовног рада на принципима интегрисаног учења током читавог дана.

2.3.5. У сарадњи са децом и родитељима планирају се различити мањи пројекти на нивоу групе, вртића.

2.3.6. Програмирање васпитно-образовног рада је документовано – документација је доступна и користи се.

2.3.7. У план су интегрисане језичке и културолошке специфичности деце у групи.

2.3.8. Индивидуални образовни план је интегрисан у план рада групе.

2.4. Игре и активности одговарају потребама и интересовању деце.

2.4.1. Игре и активности одговарају актуелним потребама, интересовањима и способностима детета и подстичу даљи развој и учење.

2.4.2. Дете има прилику да бира и учествује у различитим играма (симболичке игре, игре улога, конструкторске игре, игре с правилима, кооперативне игре...).

2.4.3. Учење деце одвија се кроз различите типове активности (истраживачко-сазнајне, изражајно-стваралачке, друштвене, животно-практичне...).

2.4.4. Непосредна дешавања и животне ситуације деце представљају изворе садржаја у васпитној групи.

2.4.5. Игре и активности деце осмишљене су на принципима интегрисаног и кооперативног учења.

2.5. Ритам живљења прилагођен је потребама деце.

- 2.5.1. Распоред дневних активности прилагођен је узрасним карактеристикама и индивидуалним потребама деце.
- 2.5.2. Уважавају се индивидуалне разлике међу децом у погледу културе, здравствено-хигијенских навика, потреба за храном и сном.
- 2.5.3. Постоји равнотежа активнијих и мирнијих периода током дана, без ситуација чекања и празног хода.
- 2.5.4. Свакодневно се организују активности деце на отвореном простору.

2.6. У установи се тимски стварају оптимални услови за адаптацију деце.

- 2.6.1. План адаптације прави се у сарадњи са родитељима пре поласка детета у вртић.
- 2.6.2. Родитељима се пружа правовремена стручна подршка.
- 2.6.3. Током процеса адаптације родитељи су непосредно укључени у рад васпитне групе.

Област 3. ДЕЧЈИ РАЗВОЈ И НАПРЕДОВАЊЕ

3.1. Деца су мотивисана и активно укључена у игре и активности.

- 3.1.1. Заједничку делатност карактерише партнерски однос дете – васпитач.
- 3.1.2. Васпитачи и деца заједно учествују у истраживању и решавању различитих проблема.
- 3.1.3. Васпитачи доприносе развијању дечје игре и активности.
- 3.1.4. Дете има могућности да се игра самостално, са другом децом, уз учешће и подршку одраслих.
- 3.1.5. У игри и активностима дете и васпитач преузимају различите улоге (партнер, модератор...).
- 3.1.6. Дете је укључено у процес документовања сопственог развоја.

3.2. Праћење напредовања деце у развоју и учењу у основи је процеса васпитно-образовног рада.

- 3.2.1. У процесу праћења јасно су дефинисани циљеви и начини њиховог остваривања.
- 3.2.2. Систематско праћење је у функцији програмирања васпитно-образовног процеса.
- 3.2.3. Развој и напредовање деце прати се у различитим активностима и ситуацијама.
- 3.2.4. Родитељи су укључени у процес праћења и документовања дечјег развоја.
- 3.2.5. Родитељи се квартално информишу о дечјем напредовању и пружају им се на увид дечји радови и остала документација о детету.
- 3.2.6. Анализа добијених података и процена напредовања резултат је тимског рада.

3.3. Деца остварују напредак у развоју и учењу.

- 3.3.1. Процена напредовања у развоју и учењу заснована је на анализи података добијених посматрањем, праћењем детета и увидом у разноврсну документацију.
- 3.3.2. Процена напредовања деце којој је потребна додатна васпитно-образовна подршка врши се на основу педагошког профила.
- 3.3.3. Процена напредовања је у функцији индивидуализације васпитно-образовног рада.
- 3.3.4. Деца, укључујући и децу којој је потребна додатна васпитно-образовна подршка, остварила су напредак у различитим областима развоја.

3.3.5. О дечјем напредовању у развоју и учењу постоји разноврсна документација.

Област 4. ПОДРШКА ДЕЦИ И ПОРОДИЦИ

4.1. Предшколска установа је сигурна и безбедна средина.

4.1.1. Анализа ризика у установи и непосредном окружењу је основа за обезбеђивање сигурне и безбедне средине.

4.1.2. У предшколској установи се организују превентивне активности које доприносе безбедности у установи.

4.1.3. У предшколској установи функционише мрежа за решавање различитих врста насиља и заштите права детета.

4.1.4. Предшколска установа обезбеђује различите начине информисања и подучавања родитеља и запослених са циљем заштите права детета.

4.2. Предшколска установа осигурава да потребе деце и породице буду задовољене.

4.2.1. Установа примењује критеријуме за упис деце који су у складу са законском регулативом.

4.2.2. У установи постоји и спроводи се програм превентивно-здравствене заштите деце.

4.2.3. У установи постоји и спроводи се програм социјалне заштите деце.

4.2.4. Установа обезбеђује уравнотежену исхрану која одговара потребама деце предшколског узраста.

4.3. Предшколска установа подржава учење и развој детета кроз пружање подршке породици.

4.3.1. У установи се реализује програм сарадње са породицом којим су предвиђени различити облици и нивои сарадње.

4.3.2. Установа предузима мере за редовно похађање предшколског програма, посебно деце из осетљивих група.

4.3.3. Установа обезбеђује стручну подршку породици са циљем унапређивања родитељских компетенција.

4.3.4. У установи се примењују принципи индивидуализације у раду са децом и породицом.

4.3.5. На нивоу васпитне групе остварују се различити начини и облици међусобног информисања о развоју и напредовању деце.

4.3.6. На нивоу васпитне групе остварују се разноврсни начини укључивања родитеља.

Област 5. ЕТОС

5.1. У предшколској установи поштују се права детета и одраслих и негује клима поверења.

5.1.1. Сви подаци се пажљиво чувају и прикладно размењују уз поштовање поверљивости.

5.1.2. Права других и њихова приватност се поштују.

5.1.3. У предшколској установи се, ради обезбеђивања права на приватност, користи посебан простор за индивидуалне разговоре.

- 5.1.4. Примењује се активна политика против насиља и дискриминације у установи.
- 5.1.5. Деца и васпитачи учествују у различитим манифестацијама а на основу процене и заштите интереса деце коју доноси педагошки колегијум.

5.2. У предшколској установи негује се клима припадности и заједништва.

- 5.2.1. У предшколској установи постоји доследно поштовање норми којима је регулисано понашање и одговорност свих.
- 5.2.2. У личним обраћањима свих у предшколској установи видљиво је међусобно уважавање, поверење, толеранција.
- 5.2.3. За дискриминаторско понашање у предшколској установи предвиђене су мере и санкције.
- 5.2.4. У предшколској установи функционише систем редовног информисања родитеља о активностима и делатностима установе.
- 5.2.5. За новопридошло особље примењује се систем пружања помоћи у прилагођавању на нову средину.

5.3. Предшколска установа подржава и промовише квалитетан васпитно-образовни рад.

- 5.3.1. Промоција вртића и његов углед израз су заједничког ангажовања запослених.
- 5.3.2. Васпитачи, стручни сарадници и сарадници размењују примере добре праксе у установи и ван ње.
- 5.3.3. Установа израђује информативне и едукативне материјале.
- 5.3.4. Рад установа се презентује у различитим медијима.

5.4. Амбијент предшколске установе је пријатан за све.

- 5.4.1. Целокупан простор предшколске установе уређен је тако да пружа утисак добродошлице.
- 5.4.2. Простор предшколске установе је прилагођен потребама деце са сметњама у развоју и инвалидитетом.
- 5.4.3. У простору предшколске установе доминирају дечји радови.

5.5. У предшколској установи је развијена сарадња на свим нивоима.

- 5.5.1. У предшколској установи је организована сарадња и међусобна информисаност између руководећих, стручних и саветодавних органа.
- 5.5.2. У установи се тимски реализују различите врсте активности.
- 5.5.3. У предшколској установи постоји стална сарадња и размена искустава између радних јединица.
- 5.5.4. Предшколска установа остварује сарадњу са основним школама на нивоу објеката/групе.
- 5.5.5. Предшколска установа реализује сарадњу са различитим институцијама (културним, образовним...) у циљу остварења програмских циљева.

Област 6. ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА И РУКОВОЂЕЊЕ

6.1. Рад предшколске установе организован је делотворно и ефикасно.

- 6.1.1. Директор обезбеђује несметано одвијање процеса рада установе.
- 6.1.2. Постоји јасна организациона структура са дефинисаним процедурама и носиоцима одговорности.

- 6.1.3. Руководилац у складу са својим надлежностима поставља јасне захтеве запосленима у вези са задатком /очекиваном променом у раду/.
- 6.1.4. Задужења запослених у установи равномерно су распоређена.
- 6.1.5. Формирани су стручни органи и тимови у складу са компетенцијама запослених.
- 6.1.6. Развијен је систем информисања о свим важним питањима из живота и рада установе.

6.2. Руководјење на свим нивоима у функцији је унапређивања рада установе.

- 6.2.1. Директор ефикасно руководи васпитно-образовним већем и педагошким колегијумом.
- 6.2.2. Директор укључује запослене у процес доношења одлука.
- 6.2.3. Руководилац објекта благовремено предузима одговарајуће мере за решавање свакодневних проблема, у складу са својим надлежностима.
- 6.2.4. У процесу доношења одлука директор уважава предлоге савета родитеља који унапређују рад установе.
- 6.2.5. Руководиоци, у складу са надлежностима, користе различите начине за мотивисање запослених.
- 6.2.6. Директор подстиче континуирано стручно усавршавање запослених у установи.

6.3. Лидерско деловање директора доприноси развоју установе.

- 6.3.1. Директор се професионално односи према раду.
- 6.3.2. Директор указује поверење запосленима и уважава њихове компетенције.
- 6.3.3. Директор показује отвореност за промене и подржава иновације.
- 6.3.4. Директор планира лични професионални развој на основу самовредновања свог рада.
- 6.3.5. Директор развија сарадњу са другим установама, организацијама и локалном заједницом.

6.4. У установи функционише систем за праћење и вредновање квалитета рада.

- 6.4.1. Директор планира и остварује инструктивни увид и надзор у свим сегментима рада установе.
- 6.4.2. Стручни сарадници планирају и остварују педагошко-инструктивни рад у установи.
- 6.4.3. Рад стручних органа у установи у функцији је праћења и подстицања развоја и напредовања деце.
- 6.4.4. Директор предузима мере за унапређивање васпитно-образовног рада на основу резултата праћења и вредновања.
- 6.4.5. Директор учествује у раду стручних тимова.
- 6.4.6. Тим за самовредновање континуирано остварује самовредновање рада установе.

Област 7. РЕСУРСИ

7.1. У предшколској установи обезбеђени су потребни људски ресурси.

- 7.1.1. У предшколској установи је запослен потребан број васпитача и стручних сарадника и сарадника у односу на број деце.
- 7.1.2. Васпитно-образовно особље има прописане квалификације.
- 7.1.3. Број осталих запослених у складу је са прописима.

7.1.4. Квалификације осталих запослених су одговарајуће.

7.1.5. Предшколска установа у своје активности укључује стажисте и волонтере.

7.2. Људски ресурси су у функцији квалитета рада предшколске установе.

7.2.1. План предшколске установе за даљи професионални развој утемељен је на редовном самовредновању.

7.2.2. Запослени се стручно усавршавају у складу са годишњим планом стручног усавршавања.

7.2.3. Запослени примењују новостечена знања из области у којима су се усавршавали.

7.2.4. Приправници се уводе у посао у складу са програмом увођења приправника у посао.

7.2.5. Васпитачи и стручни сарадници тимским радом доприносе унапређивању квалитета васпитно-образовног рада.

7.2.6. Васпитно особље на основу самоевалуације унапређује професионално деловање.

7.3. У предшколској установи су обезбеђени/постоје материјално-технички ресурси (простор, опрема и дидактичка средства).

7.3.1. Предшколска установа располаже простором за рад у складу са нормативом.

7.3.2. Простори предшколске установе задовољавају здравствено-хигијенске услове.

7.3.3. Простор предшколске установе опремљен је у складу са нормативом.

7.3.4. Предшколска установа је опремљена потребним дидактичким средствима за реализацију квалитетног васпитно-образовног рада.

7.3.5. Простор је уређен тако да одговара потребама деце свих узраста.

7.4. Материјално-технички ресурси предшколске установе користе се функционално.

7.4.1. Материјално-технички ресурси су у функцији остварења циљева васпитања и образовања.

7.4.2. Дидактичка средства се користе у циљу постизања квалитета васпитно-образовног рада.